

BVS
schooladvies

Jaarbericht
2019

Inleiding

Dit bericht schrijven we in Coronatijd, terwijl scholen voorzichtig hun deuren weer openen, maar er nog veel afstandsonderwijs gegeven wordt en examens zijn komen te vervallen. Het online lesgeven heeft een grote vlucht genomen en onze vaardigheden hierin vergroot. Net als alle vrijescholen heeft BVS-schooladvies in deze tijd veel van haar diensten online aangeboden, wat veel inventiviteit heeft gevraagd van onze adviseurs. We blikken terug op 2019 vanuit onze huiskamers en tuinen. Het lijkt alweer ver weg. De wereld zag er toen nog heel anders uit.

2019 was het jaar van het 100-jarige bestaan van het vrijeschoolonderwijs. Tijdens de manifestatie Waldorf100 in september hebben we genoten van de feestvreugde, de lezingen, workshops en ontmoetingen met mensen uit het werkveld.

Dit jaarbericht sturen we je toe, omdat we graag willen dat je als partner in het vrijeschoolonderwijs weet waar we mee bezig zijn, waar we voor staan en wat we voor je kunnen betekenen. Want we gaan ervan uit dat we elkaar nodig hebben om het vrijeschoolonderwijs verder te ontwikkelen. Vandaar onze missie: "kennis delen, mensen verbinden".

Doel van BVS-schooladvies

BVS-schooladvies is op 4 september 1981 opgericht onder de naam Stichting Begeleidingsdienst voor vrijescholen en sinds 2014 fungeren we onder de naam BVS-schooladvies. Alles wat we doen staat in het licht van ontwikkeling van vrijeschoolonderwijs; we onderzoeken en vertalen de menskundige uitgangspunten naar de dagelijkse onderwijspraktijk, we delen onze kennis en zetten onze expertise in om vrijescholen te begeleiden en te adviseren. We helpen iedereen, die een vraag heeft op het gebied van vrijeschoolonderwijs, met een passend aanbod verzorgd door onze deskundige medewerkers.

Positie

Wij zijn een publiek-private partner voor vrijescholen en kinderopvangorganisaties. Onze dienstverlening bestaat uit scholing, opleiding, training, begeleiding, advies en (psychologisch) onderzoek.

Wij werken aan de ontwikkeling van innovatieve en praktische toepassingen voor het vrijeschoolonderwijs, zowel op eigen initiatief als in samenwerking met scholen, andere onderwijsadviesbureaus en het lectoraat Waarden Vrijeschoolonderwijs. Deze producten en diensten sluiten aan bij de meest recente onderzoeksresultaten op onderwijskundig gebied en zijn tevens onderbouwd vanuit de antroposofische menskunde. Ook zijn wij aangesloten bij de brancheorganisatie EDventure, waar we op een aantal gebieden samenwerken met brancheleden.

Nieuwe producten en diensten in 2019

Schoolleidersopleiding

In 2018 heeft opleidingsinstituut NSO-CNA ons benaderd om samen hun schoolleidersopleiding specifiek voor het vrijeschoolonderwijs (PO en VO) vorm te geven. In september 2019 zijn we met deze eenjarige opleiding gestart. Met 14 deelnemers (9 PO en 5 VO), waarvan 4 de variant vakbekwaam en 10 de variant basisbekwaam volgden, werkten we gedifferentieerd. De ervaringen zijn zeer positief. In september 2020 start de opleiding weer.

Samenwerking Vrijeschool Pabo

In 2019-2020 verzorgden onze adviseurs als gastdocent colleges op de Vrijeschool Pabo op het gebied van de taalaanpak *Zo leer je kinderen lezen en spellen (ZLKLS)*, een introductie op de sociale vaardigheidsinterventie *Regenboog* en verdiepingmodules over bewegen en hoogbegaafdheid. De studenten hebben de inhoud met enthousiasme verwerkt en lessenreeksen ontworpen.

Samenwerking Stichting Leerplan Ontwikkeling

In 2019 heeft BVS-schooladvies meegewerkt en geschreven aan het project 'schrijven met peer respons'. Hiermee is de lessenserie voor groep 4 gereedgekomen en het project afgesloten. Op de site van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) staan voor de groepen 4-8 steeds 12 uitgewerkte lessen waarin leerlingen leren om met een schrijfmaatje hun schrijfvaardigheden te versterken. De aanpak van deze voorbeeldlessen sluit aan bij de hieronder genoemde eigen publicatie *Schrijven van teksten*.

Taal - Schrijven van teksten

In 2019 hebben we in de serie *Leerlijnen en bouwstenen* de vierde publicatie *Leerlijn schrijven van teksten* gepubliceerd. Deze publicaties hebben we geschreven om scholen te ondersteunen bij het maken van beleid rondom taal en taalverbetering. De inhoud van de katernen *Leerlijnen en bouwstenen* kunnen helpen bij de kwaliteitszorg systematiek, geven input voor het schrijven van taalplannen en kunnen dienen als verantwoordingsdocument binnen een school, een stichting of in gesprek met de onderwijsinspectie. Ook in deze publicatie zijn de leerlijnen uit de kerndoelen vertaald in tussendoelen zoals je ze in een klas kunt aanbieden of volgen. De bouwstenen die we in dit katern beschrijven geven leraren een basis voor het zelf ontwerpen van zinvolle schrijfp opdrachten bij het periodeonderwijs en in de vaklessen taal voor klas 1 tot en met klas 6.

Digitale geletterdheid

Met de op handen zijnde komst van het nieuwe curriculum voor basisonderwijs, curriculum.nu, groeit het besef bij scholen dat een Leerlijn digitale geletterdheid ontwikkeld moet worden. Scholen laten een groeiende vraag naar ondersteuning zien bij het ontwerpen van leerlijnen en het omgaan met sociale media. Zo hebben wij in 2019 scholen ondersteund op verschillende gebieden. We hebben begeleid bij het ontwerpen van een Leerlijn digitale geletterdheid, en verzorgden we een lessenserie en ouderavonden rondom digitale geletterdheid. We zijn ook een netwerk digitale geletterdheid gestart. In dit netwerk bundelen we ervaringen en inzichten om tot een goede vertaling naar een leerlijn met leerdoelen te komen.

Monitoring sociale veiligheid: Regenboog en WMK-PO/VO

Sinds enige jaren hebben scholen de plicht om jaarlijks de sociale veiligheid van de leerlingen te monitoren en de gegevens voor de hogere groepen door te geven aan de inspectie. De vragenlijsten hiervoor moeten goedgekeurd zijn door de inspectie. Wij hebben een zogenaamde veiligheidsthermometer ontwikkeld, goedgekeurd door de onderwijsinspectie. Deze veiligheidsthermometer maakt onderdeel uit van de integrale sociale vaardigheidsaanpak *Regenboog*. Voor diverse scholen betekende de verplichting van de inspectie een extra vragenlijst die door de leerlingen van de hoogste groepen ingevuld moeten worden.

Samen met enkele scholen heeft BVS-schooladvies de veiligheidsthermometer en de door de inspectie goedgekeurde vragenlijst uit Werken Met Kwaliteit in het primair (WMK-PO) en voortgezet onderwijs (WMK-VO) samengevoegd zodat de kinderen één lijst in hoeven te vullen. De open vragen uit de Regenboog veiligheidsthermometer zijn dus ook opgenomen in de

vragenlijst en worden niet naar de inspectie verstuurd, maar vormen een duidelijke monitor voor de school zelf. Wanneer de school werkt met ParnasSys en WMK-PO dan kan eenvoudig een koppeling gelegd worden.

Pakket integrale schoolontwikkeling

Als school of bestuur wil je de ontwikkeling realiseren, die je beschrijft in het strategisch beleidsplan. Wij ondersteunen bij het realiseren van de gestelde doelen door samen een plan van aanpak te maken voor deze doelen om het vrijeschoolonderwijs te verdiepen, te versterken of te verbeteren. Een integrale aanpak op scholen of bij besturen zorgt ervoor dat ingezet beleid ook daadwerkelijk verankerd wordt in de dagelijkse onderwijspraktijk. We ondersteunen op alle denkbare terreinen: van handelingsgericht werken tot coöperatief leren integreren in de vrijeschoolaanpak, van visieontwikkeling tot lestabellen ontwerpen, van activerende didactiek tot periodeonderwijs ontwerpen, van teamontwikkeling tot individuele begeleiding, van advies, audits en analyses tot kwaliteitszorg, van sociale vaardigheidstrainingen en –interventies tot het begeleiden van klassenleraren en nog veel meer. Wij werken met meerdere adviseurs aan een integrale schoolontwikkeling die daardoor leidt tot een duurzame verandering. Daarnaast kan BVS-schooladvies door de werkzekerheid een lager tarief aanbieden.

Deze aanpak binnen scholen, waar we nu een aantal jaren met succes mee werken, hebben we in 2019 op 18 vrijescholen ingezet en uitgebreid naar een vijftal grotere besturen (met 4 tot 15 scholen). De integrale aanpak versterkte ook de onderlinge samenwerking binnen ons team.

Nieuwe initiatieven

Wij begeleiden nieuwe initiatieven in het vormgeven van vrijeschoolonderwijs binnen een regulier bestuur. Dit houdt in dat we vanuit onderzoek en gesprek het leerplan tegen het licht houden en samen met teams werken aan een evenwichtige lestabel. Daarnaast bieden we opleiding op maat en locatie voor alle docenten die betrokken zijn bij betreffend nieuwe initiatief. Wij spitsen ons toe op de leeftijdsfase waaraan op dat moment lesgegeven wordt en de pedagogische vragen van het nieuwe initiatief.

Voor de nieuwe initiatieven hebben we een Pakket Integrale schoolontwikkeling ingericht. Daarmee konden we het Udens College, Waldorf Utrecht en de Vrijeschool Parkstad in Heerlen goed ondersteunen in de ontwikkeling van hun initiatief. In Uden begeleidden we de start van een nieuwe vrijeschool VO. In Utrecht ondersteunden we het bestaande initiatief naar een 9de klas en in Heerlen werkten we aan de ontwikkeling van een bovenbouw (vanaf klas 10) en aan de pedagogisch didactische vragen,

zoals bijvoorbeeld het door hen ontwikkelde leerpark, vragen rondom het coachen van leerlingen en vragen van organisatorische aard.

Conferentie Verbeeldingskracht

In april 2019 organiseerden we de achtste conferentie, met het onderwerp *Verbeeldingskracht*. We waren te gast bij Vrije School Michaël in Bussum. Voorgaande conferenties waren: *Handelingsgericht Werken* (2012) in Den Bosch, *Kunstzinnig werken* (2013) in Zeist, *Vraag het de kinderen* (2014) in Leiden, *Mag ik leren i.p.v. presteren* in Utrecht (2015), *Inleven, invoelen, inzien - werken aan executieve functies* in Utrecht (2016), *Autonomie en beweging* in Zeist (2017), *Periodeonderwijs: ruimte voor verbinding* in Amsterdam (2018).

De conferentie in 2019 begon met een opmaat vanuit de euritmie door Jiri Brummans. De lezing, in dit geval een duo-lezing, werd verzorgd door Annechien Wijnbergh en Mark Mieras. Daarna gaven medewerkers van BVS-schooladvies eerst ateliers (voorproefjes op de workshops) en in de middag workshops. De conferentie werd afgesloten door de cabaretière Dorine Wiersma. Er waren circa 140 deelnemers uit het hele land. De evaluatie was positief (56% zeer tevreden, 40% tevreden en 4% ontevreden). In 2020 organiseren we geen conferentie vanwege de manifestatie Waldorf100 in september 2019 in Maarssen, waar wij als BVS-schooladvies ook onderdeel van uitmaakten, onder andere door verschillende workshops te verzorgen en onze werkzaamheden en publicaties te presenteren in een kraam.

Onze diensten op het gebied van opleiding, training en begeleiding

Naast de hierboven beschreven nieuwste ontwikkelingen van BVS-schooladvies zetten we eerder ontwikkelde producten en diensten nog steeds actief in. Hierbij vallen onder meer de opleidingen vrijeschoolpedagogie voor leraren van kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs, waarin je in twee jaar de achtergronden van het vrijeschoolonderwijs je eigen maakt. In verschillende netwerken, zoals van taalspecialisten, rekenspecialisten, Volglijn kerngebruikers en Regenboog Licentiehouders vormen we samen met de specialisten beleid en vindt er intervisie plaats.

Begeleiding, advies en training op school

We begeleiden leraren bij een nieuwe onderwijsontwikkeling of met een persoonlijke leervraag in de klas. We adviseren leraren en scholen met audits, groepsanalyses, leerplanontwikkeling, leerlijnen, zoals taal en rekenen, etc. Onze trainingen sluiten aan bij de specifieke vraag van de school en zijn altijd op maat. Zo verzorgen we onder meer sociale vaardigheidstrainingen en –interventies Regenboog, communicatie-, mentoraat- en didactiektrainingen en scholing op het gebied van periodeonderwijs.

Onze diensten op het gebied van zorg

Naast diagnostiek neemt de advieskant een steeds prominentere plaats in bij het werk van onze schoolpsychologen. We formuleren bij een diagnostisch onderzoek naast een duidelijke antroposofische onderbouwing van het vraagstuk van de leerling ook een oplossingsrichting in het onderwijs. Daarnaast werken en observeren de schoolpsychologen preventief en meer handelingsgericht waardoor het handelingsrepertoire van leraren uitgebreid wordt. Met ondersteuningspakketten kunnen scholen tegen scherpe tarieven een aanvulling vanuit de antroposofische achtergrond in hun zorg ondersteuningsteam (ZOT) borgen. Doordat psychologen vaker op scholen komen kunnen ze makkelijk via korte lijnen snel acteren. Een toenemend aantal scholen heeft binnen het regionale samenwerkingsverband een budget vrij weten te maken voor deze dienstverlening.

Onze diensten op het gebied van kinderopvang en BSO

Naast de opleiding in de antroposofische variant van de Voor- en voerschoolse Educatie (VVE)-methodiek Speelplezier zijn we in 2019 begonnen met de ontwikkeling van een eigen aanpak voor VVE-certificering. De antroposofische variant van de Speelplezieropleiding bieden wij per 1 januari 2021 niet meer aan, op verzoek van de Speelpleziermethodiek. Voor onze nieuw ontwikkelde eigen aanpak verwachten we in 2020 een validatie van het Nederlands Jeugd Instituut, waarmee wij met een eigen erkende VVE-methodiek voor de antroposofische kinderopvang en kleuteronderwijs voldoen aan de eisen van de gemeente rondom VVE.

Onze diensten op het gebied van schoolontwikkeling

Naast scholing en begeleiding van leraren en de opleiding voor schoolleiders ondersteunen we de organisatieontwikkeling van de school. We kunnen bij elke vraag ondersteunen met specifieke expertise.

Horizontaal organiseren en een professionele cultuur

Uitgangspunten van de professionele cultuur, zoals erkende ongelijkheid, actiegerichtheid, aanspreken op gedrag, vormen de basis van trainingen die leiden tot handelingsbekwame professionaliteit. Achtergronden van de menskunde helpen de eigen kwetsbaarheid in conflicten te herkennen en daarnaar te handelen. Kunnen confronteren, terwijl je toch in verbinding blijft en tot een goede gezamenlijke oplossing van een vraagstuk komt. Daarnaast werken we steeds vanuit de impuls die Steiner gaf bij de cursus Algemene Menskunde: iedere leraar moet de volle verantwoordelijkheid kunnen en willen dragen om zijn pedagogisch werk vorm te geven.

Teamontwikkeling

Zoals het team functioneert, zo draait de school. Soms is het nodig in een team de bakens te verzetten. Omdat de samenwerking vastloopt of om (nieuwe) inspiratie op te doen. Afgelopen jaar hebben we op diverse scholen een teamontwikkelingstraject vormgegeven.

Communicatie

In het huidige tijdsgewricht wordt er een zware eis gesteld aan de communicatieve vaardigheden van alle medewerkers op een school. Wij werken met de methodiek van geweldloze of verbindende communicatie aan oudergesprekken, het geven van feedback en de onderlinge communicatie. De verschillende stappen uit het model oefen je uitvoerig in rollenspellen en met behulp van situaties uit de eigen praktijk. In de periodes tussen de bijeenkomsten kun je de opgedane ervaringen in de praktijk brengen en vaardigheden ontwikkelen.

Kwaliteitszorg

De zorg voor kwaliteit is van essentieel belang voor de verdere ontwikkeling van je onderwijs. Levend onderwijs vraagt een doorgaande ontwikkeling en verbetering. Het is van belang om regelmatig naar de inhoud van het onderwijs en de organisatie te kijken. We hanteren diverse instrumenten om je te helpen met het ontwikkelen van de kwaliteit van je school:

- Handboek kwaliteitszorg
- Vragenlijsten via onze enquête-module
- Werken Met Kwaliteit (WMK)-PO/VO
- Kwaliteitswijzer vrijeschoolonderwijs

Op diverse scholen hebben we succesvol gewerkt met deze kwaliteitszorg instrumenten.

Financieel

Aantrekkelijke markt: capaciteitsvraagstuk

In 2019 werd de ingezette koers "Terug naar de kern" gecontinueerd. We hebben onze relaties met opdrachtgevers versterkt en ingezet op duurzame begeleidingstrajecten. Dit resulteerde in een toename van onderwijsadvieswerk, zelfs meer dan we aan konden, met als gevolg de inzet op capaciteitsuitbreiding waar we in de begroting al rekening mee hadden gehouden. In december vonden we twee geschikte kandidaten die met een kleine omvang inzetbaar waren.

Hoewel de prognoses positief waren, viel het uiteindelijke resultaat tegen. De jaarrekening laat een negatief saldo zien van - € 53.408,-. Dit tegenvallend resultaat wordt veroorzaakt door:

- 1) Ziekteverzuim: dat is met ca 11% hoger dan het opgenomen percentage van 7% in de begroting.
- 2) Uitbreiding capaciteit: de begroting 2019 was gebaseerd op een capaciteitsuitbreiding van gemiddeld 8,9 fte in 2019, maar is gemiddeld 8,4 fte gerealiseerd waardoor er minder omzet is gemaakt.

Groei vrijeschoolonderwijs

Ons werk wordt bepaald door het aantal leerlingen in het vrijeschoolonderwijs. De leerlingenaantallen in het vrijeschoolonderwijs laten vanaf 2012 een stijgende lijn zien. Zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs zijn er de afgelopen jaren uitbreidingen geweest en nieuwe vrijescholen gestart: basisscholen in Hilversum (2017), Amsterdam Noord, Amsterdam Oost, Rotterdam West, Oss, Amerongen, een dependance in Arnhem Noord (2018), Castricum (2019), en een internationale school in Den Haag (2017). In het Voortgezet onderwijs zijn er initiatieven gestart in Roermond, Zwolle, Heerlen en Borne (2014), Delft (2015), Culemborg, Vlissingen (2016), Almere, Deventer (2017), Heerhugowaard en Utrecht (2018) en Amsterdam Noord (2019). Er is ook een initiatief voor een bovenbouw voor een kaderberoeps opleiding in Rotterdam-Zuid (2017). De stijgende lijn heeft zich in 2019 voortgezet.

De omzet

De omzet laat een flinke stijging zien in de opbrengst cursussen, laat een lichte stijging zien als het gaat om begeleiding/scholing, opbrengst Volglijn en bezoekkosten. Daling zien we in ONL Dyslexie omdat we deze dienstverlening hebben afgesloten, maar ook in Onderwijsadvies en schoolmanagement.

Uitsplitsing netto omzet	2016	2017	2018	2019
Abonnement leerlijnen	14.515	12.055	13.592	14.000
Bezoekkosten	6.218	13.083	15.705	34.465
Onderwijsadvies (BTW 21%)	7.457	4.061	32.694	27.704
Begeleiding/scholing 0% BTW	593.210	547.014	601.871	603.358
Leerlingzorg	96.078	69.257	85.898	35.246
Schoolmanagement	55.759	79.820	30.029	2.267
ONL Dyslexie	14.855	4.922	9.102	0
Opbrengst Volglijn	11.865	17.715	19.799	23.754
Opbrengst cursussen	107.166	120.425	107.281	141.097
Producten en Materialen	48.174	46.548	31.361	30.719
Totaal	955.276	914.900	947.332	912.611

Vergelijking kengetallen

Omzet, kosten en exploitatie	2016	2017	2018	2019
Omzet	957.649	923.392	956.447	921.350
Kosten	1.021.462	890.075	955.244	974.761
Exploitatieresultaat	-63.813	33.317	1.202	-53.410
Netto winstmarge	-6,7%	3,6%	0,1%	-5,8%

De omzetbedragen tussen de twee tabellen verschilt, omdat bij de kengetallen ook de omzet vanuit huur en rente is meegenomen.

De solvabiliteit en de liquiditeit zijn goed. De rentabiliteit van 2019 is helaas onvoldoende. Dit moet de komende jaren op orde komen door uitbreiding capaciteit. Het weerstandsvermogen (eigen vermogen en voorzieningen/totale lasten) van de onderneming is net onder de 50%.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Solvabiliteit	0,53	0,69	0,66	0,63	0,67	0,58
Liquiditeit	2,04	3,57	3,13	3,01	3,44	2,64
Rentabiliteit eigen vermogen	-0,10	0,07	-0,07	3,58	0,09	-5,82
Weerstandsvermogen	34%	60%	42%	57%	53%	47%

De gezonde stabiele financiële positie van 2017 en 2018 is door genoemde redenen in 2019 veranderd in een financieel minder gunstige positie als het gaat om de rentabiliteit. Verder is de organisatie financieel gezond. Zowel het ziekteverzuimbeleid als de capaciteitsvraag krijgen in het strategisch beleidsplan voor komende jaren extra aandacht.

**LIJST VAN MEDEWERKERS/RVT
OP 31 DECEMBER 2019**

Onderwijsadviseurs | Annechien Wijnbergh
Cécile de Jong
Elard Pijnaken
Gerben Deenen
Jeanneke Brosky
Jörgen Joosten
Lisette Stoop
Marlies Siers
Paul van Meurs
Stephanie de Vries

Schoolpsychologen | Gea Weeren
Saskia Snickers
Wendy van den Brand

Directie/bestuur | Hans Passenier

**Secretariaat en
administratie** | Carin Drenthe
Marieke van der Ree
Patricia Veldhuizen

Raad van toezicht | Eric van de Luytgaarden
Gijs Roeters van Lennep,
voorzitter
Klaas Ijkema

Vondellaan 50
3521 GH Utrecht
T: (030) 281 96 56
E: admin@bvs-schooladvies.nl
I: www.bvs-schooladvies.nl